

BODA József*
A „demokratikus hadsereg” különleges rendeltetésű erői
1945-1948.

Absztrakt

A II. világháború után újjászervezésre kerülő magyar hadsereg a Szovjetunió ellenőrzésével jött létre, melyben a magyarországi kommunisták igyekeztek minél nagyobb befolyásra szert tenni. A haderő létrehozói kezdettől fogva törekedtek a különleges rendeltetésű alakulatok kialakítására.

Kulcsszavak:

katonapolitikai osztály , ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György ;
határőrség , hadseregfejlesztés 1948 Pilis II. hadrend ;
ejtőernyős század

Abstract

After the Second World War the Hungarian army have been reorganized under soviet control in which the hungarian communists were forced to gain more influence. Since the beginning, the force has been trying to create the special purpose units.

Keywords:

military-policy department ; György ÖSTERREICHER (PÁLFFY) ;
border guard ; ; army development 1948 Pilis II. order of battle ;
squadron parachute

---

*

- *Open Researcher and Contributor ID* = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (**ORCID**)

<https://orcid.org/0000-0002-4010-896X>

Institutional attachments = Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

- *National University of Public Service Faculty of Law Enforcement* = Nemzeti Közszoigálati Egyetem Rendészettudományi Kar Nemzetbiztonsági Intézet Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék

@: Boda.Jozsef@uni-nke.hu

DOI : 10.31626/HU-EISSN2530094X.VTOM.19-36.p

Az 1945-1948 közötti időszakban, a mai értelemben vett különleges műveleti erőkről, vagy alakulatokról nem beszélhetünk. *A különleges rendeltetésű erőkhöz*, a fogalmi magyarázatokat figyelembe véve azonban besorolhatók mindazok az alakulatok, amelyek a maguk nemében minden mástól eltérőek, kivételesek és különbözőek voltak.

A szovjet csapatok által elfoglalt területeken 1944. XII. 21-én megalakult az Ideiglenes Nemzetgyűlés, és 1944. XII. 22-én pedig az Ideiglenes Nemzeti Kormány. Az új kormány miniszterelnöke dálnoki MIKLÓS Béla vezérezredes, a honvédelmi miniszter és egyben a vezérkar főnöke pedig VÖRÖS János vezérezredes lett.¹

A Szovjetunió és az Ideiglenes Nemzeti Kormány által 1945. I. 20-án aláírt fegyverszünet arra kötelezte a magyar kormányt, hogy kapcsolódjon be a szovjet csapatok oldalán a Németország elleni háborúba és nyolc gyalogos hadosztályból álló hadsereget állítson fel.² Gyakorlatilag ezt az újonnan szervezett magyar hadsereget nevezik a korabeli források „demokratikus hadseregnek”.

A fegyverszüneti szerződés alapján az abban foglaltak ellenőrzésére a szövetségi hatalmak képviselőiből Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEB) alakult, melynek elnöke Kliment Jefremovics VOROSILOV szovjet marsall lett.

A magyar katonai vezetés egy időben négy hadosztály (1. Jászberény, 5. Szeged, 6. Debrecen, 7. Miskolc) szervezését indította el, és ezzel párhuzamosan folyt a katonai közigazgatási és a minisztériumi szervek létrehozása is. A magyar katonai hagyományoktól eltérően, szovjet mintára, létrehozásra került mind minisztériumi, mind pedig az alakulatok szintjén egy „különleges” szervezet, a *nevelő tiszti hálózat*, a későbbi politikai tiszti rendszer elődje.

A hadosztályok felállítására miniszteri rendeletet adtak ki, amely a kor színvonalának megfelelő magasabb egység felállítását rendelte el. A három gyalogos ezred mellett, két tüzér ezredet, felderítő osztályt és híradó zászlóaljat is létre kellett volna hozni.

A SZEB korlátozása, és a fegyverzetben, szállítóeszközökben mutatkozó hiányok miatt azonban jóval szerényebb-hadosztály szervezetet sikerült megvalósítani. **(I.sz. melléklet)**

A véglegesített állománytábla szerint a hadosztályok létszáma 10 479 fő (717 fő tiszt, 165 fő tiszthelyettes, 1 410 fő tisztos és 8 187 fő honvéd) volt.³

1945. II. 9- én, nevezte ki a honvédelmi miniszter az elsőként megalakuló 6. hadosztály parancsnokát, SZÉKELY László vezérkari ezredest.

A magyar honvédelmi minisztérium és a hadosztály sem rendelkezett elhárító szervezettel, ezért a *politikai-elhárító munkát* szovjet tisztek végezték. Az állomány szűrésének eredményeként a nyilasokat, csendőröket, német ajkúakat és a kiskorúakat, összesen 80 főt elszállítottak a laktanyából, vissza a jászberényi hadifoglytáborba.⁴

A 6. hadosztály állományában már 1945. II. 22-től nevelőtisztek is szolgálatot teljesítettek. A hadosztály- nevelőtisztje SZEREMLEY Gyula szádós volt, aki nevelőtörzzsel és a propaganda megvalósítása érdekében egy külön szakasszal is rendelkezett. A magyar kommunisták pedig párttagokat küldtek a hadosztályhoz, elsősorban a nevelőtiszti beosztások betöltésére.

A különböző nehézségek miatt 1945 áprilisára csak két hadosztályt (1. és 6.) sikerült felállítani és a 3. Ukrán Front — parancsnok Fjodor Ivanovics TOLBUHIN marsall — alárendeltségében lévő, 27. hadsereghez, a hadműveleti területre kijuttatni, ahol a hadosztályok azonban már harcokban nem vettek részt, hanem fegyveres karhatalmi és rendfenntartó feladatokat láttak el.

A gyalogos hadosztályon kívül a szovjetek segítségével az átállt tisztekből, katonákból, alakulatokból, hadifoglyokból, „különleges” feladatok” megvalósítására is alkalmas alakulatokat is létrehozta elsősorban a 2. Ukrán Front támogatására.

Ilyen „különleges” feladatokkal megbízott alakulatok voltak:

- a Budai Önkéntes Ezred;
- az 1. Magyar Vasútépítő Hadosztály;
- a 3. Vasút- és Hídépítő Dandár.

Az Ideiglenes Kormány kezdeményezésére egy vasútbiztosító zászlóalj is alakult, mely azután ezredé fejlődött.

A korabeli helyzetben szintén „különleges” feladatokat ellátó szervezetként, az új magyar határőrség felállítása is megkezdődött. A határportyázó századok létrehozására az intézkedést a honvéd kerület-parancsnokságok már 1945. II. 22-én megkapták, a feladat végrehajtása azonban a kiegészítő parancsnokságokra hárult. **(II.sz. melléklet)** A megalakult századok a honvéd kerület-parancsnokságok alárendeltségébe kerültek. **(III.sz. melléklet)** A SZEB azonban csak 1945. V. 14-én, hagyta jóvá a Honvédelmi Minisztérium (HM) addigi intézkedéseit a határőrség felállítására vonatkozólag. A 7 000 főt számláló szervezetet — a kommunista ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György ezredes vezetésével — már önálló határőr parancsnokság irányította. A testület parancsnoka közvetlenül honvédelmi miniszter alárendeltségébe került.⁵

Az ország aknamentesítésére és újjáépítésére, *nagyszámú „különleges” feladatokat ellátó műszaki alakulatra* volt szükség. A harcok befejeztével a különböző építő és műszaki alakulatokból megalakult a Műszaki Hadosztály, és létrehozták a Magyar Hadihajós Aknakereső Osztályt. Az 1946-os általános létszámcsökkentés ezeket az alakulatokat is érintette. A hadosztály szervezet megszűnt és helyette Műszaki Vezetési Törzset alakítottak, amely két utász zászlóaljat, egy hadihajós osztályt és két önálló aknakutató századot irányított.⁶

A „különleges” feladatokról írva meg kell említenünk még, az 1945. március 3-án a Szövetsége Ellenőrző Bizottság engedélyével a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségében létrehozott *Katonapolitika Osztályt* (KATPOL) is.

A Katonapolitikai Osztály feladatait alkotta:

- az ellenséges elemek, háborús bűnösök „demokratikus hadseregbe” bekerülésének a megakadályozása;
- elhárítás (harc az ellenséges hírszerző szervekkel szemben);
- háborús és népellenes bűnösök felderítése, tevékenységük bizonyítása;
- hadifogságból hazatértek ellenőrzése;
- hírszerzés.

A katonai hírszerzés és az elhárítás ekkor még egységes szervezetben, a KATPOL keretein belül működött. Ez a szervezet volt az Magyar Kommunista Párt politikai ellenfeleivel való leszámolásának az elsődleges eszköze. A KATPOL 1950-ben szűnt

meg és a szervezet katonai elhárító részlegét beolvasztották az Államvédelmi Hatóságba. A szervezet vezetője az az ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György volt, aki a határőrség felállításában is jeleskedett. A KATPOL előbb a budapesti Nádor utca 9. szám alatti épületben helyezkedett el, majd 1946-tól a XI. Bartók Béla út 38. szám alatti Hadik laktanyába költözött.⁷

ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György 1919. IX. 16-án született Temesváron. Családja az I. világháború előtt Budapestre költözött. Édesapja, OESTERREICHER György banktisztviselő volt.⁸ Fia György az érettségi után tényleges katonai szolgálatot teljesített. Tizedesként jelentkezett a Ludovika Akadémiára, itt avatták tüzér hadnaggyá 1932. VIII. 20-án. 1936-1937-ben olaszországi tanulmányúton vett részt, majd tanulmányait a Hadiakadémián folytatta.

1939-ben felesége zsidó származása, illetve a honvédségben kialakult németbarátság miatt leszerelt, és a polgári életben helyezkedett el.⁹ Itt került kapcsolatba a kommunista párttal, és a felkérésükre belépett a Független Kisgazdapártba, ahol a feladata háború- és németellenes politikát folytatása volt. 1944 őszétől az Magyar Kommunista Párt (MKP) Katonai Bizottságának vezetőjeként tevékenyen részt vett a budapesti ellenállási mozgalom megszervezésében és irányításában. Magyarország szovjet megszállása után, 1945-1946 között a HM Katonapolitika Osztályát vezette.¹⁰

1946 márciusában az addig a honvéd kerületi parancsnokságok alárendeltségében működő határőr alegységeket a ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György ezredes vezetésével megalakult Határőr Parancsnokság alá vonták össze.

ÖSTERREICHER (Pálffy) György ezredest 1947-ben altábornaggyá nevezték ki. Még 1946. XII. 11-én a hadsereg fejlesztésével kapcsolatos feladatok megoldására öt fős bizottságot hoztak létre ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György részvételével.¹¹

1948 februárjában ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György részt vett a magyar-szovjet barátsági és kölcsönös segítségnyújtási szerződést kidolgozó tárgyalásokon Moszkvában. Tagja volt a hadsereg átszervezése céljából 1948. IV. 22-én létrehozott új Katonai Bizottságnak. Karrierje meredeken ívelt és 1948 tavaszán már a honvédelmi miniszter-helyettese, egyben a honvédség felügyelője, valamint a kiképzés irányítója volt. A két

munkáspárt egyesülése után pedig a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Központi Vezetőségének tagja lett. Szintén 1948-ban kapta meg a Kossuth-érdemrend harmadik osztályát.

1948. IV. 1-jétől a hadsereg irányítása, a Honvédelmi Minisztérium átszervezésre került. Pártvonalon az irányítást az MDP Államvédelmi Bizottságának Katonai Albizottsága vette át, melynek elnöke LÖWY Hermann (FARKAS Mihály), titkára pedig ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György lett. Még ebben az évben megkezdődtek „kirakatpercek”, amelyben azután ő is „szerepet” kapott.

A kommunista logika szerint egy összeesküvés katonai részvétel nélkül nem volt lehetséges, ezért LÖWY Hermann (FARKAS Mihály) honvédelmi miniszter javaslatára a Rajk-perrel kapcsolatos nyomozást kiterjesztették ÖSTERREICHER (PÁLFFY) Györgyre is. Majd 1949. VII. 5-én koholt vádak alapján, családi nyaralás közben, a balatonlellei kertmoziban tartóztatta le két civil ruhás nyomozó.¹² Perét elkülönítve, katonai bíróságon tárgyalták. Az elsőrendű vádlott ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György mellett még négy főt vádoltak meg a koncepciós perben.¹³ A politikai színjáték részeként a dr. Jávor Iván vezette bíróság az ellene felhozott vádpontokban bűnösnek találta és kötél általi halálra ítélte. ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György vádlott-társai — NAGY Pál kivételével — ugyancsak halálos ítéletet kaptak. Az elítélteket 1949. IX. 24-én, a Margit körüti katonai börtön udvarán, színpadias körülmények között akasztották fel. A kivégzést RÉVAY Kálmán vezérőrnagy, ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György egykori barátja huszáregyenruhában, díszegység éléről vezényelte.

1955-ben azután ÖSTERREICHER (PÁLFFY) Györgyöt részlegesen rehabilitálták, majd több — ugyancsak koncepciós perekben elítélt és kivégzett — társával együtt exhumálták, és 1956. X. 6-án a Kerepesi úti temetőben újratemették. A korabeli sajtóhírek alapján tudjuk, hogy a temetési szertartáson több mint 100 000 ember vett részt. Az eredeti periratokat 1957-ben bezúzták. ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György 1963. IX. 27-én nyert teljes rehabilitációt. 1990-ig a budapesti Balaton utca viselte a nevét.

Bár az 1945. novemberi választásokon a demokratikus erők nyertek, hiszen a Független Kisgazdapárt a szavazatok 58%-t sze-

rezte meg, de a fegyveres és rendvédelmi szerveken belül már a kommunista párt befolyása érvényesült. 1946-tól a hadosztályoknál már a Magyar Kommunista Párt hadosztálypártbizottságai, az egységekben pedig pártbizottságok működtek. 1946 őszétől pedig véglegesítették a *nevelőintézményt*.

A háborút végleg lezáró békeszerződés aláírására hazánk vonatkozásában 1947. II. 10-én került sor Párizsban, ahol a magyar hadsereg engedélyezett létszámát 70 000 főben határozták meg.¹⁴

1947 nyarán a HM kiadta az 1947-1948-as évekre érvényes szervezeti rendeletét, amelyben a Határőrség létszámnövekedésén túl, — amelyet már a Határőrség főparancsnoka vezetett —, önálló fegyvernemmé alakult a hadihajós osztály, és HM közvetlenként létrehoztak még két „különleges” alakulatot, az *önálló repülőszázadot* és a *rádió felderítőszázadot*. Az intézkedés kiterjedt a Honvéd Kossuth Akadémia felállítására, RÉVAI Kálmán ezredes parancsnokságával, amely a tiszti és tiszthelyettesi állomány képzésére volt hivatott. A Honvéd Hadiakadémia, amely a magasabb parancsnoki (vezérkari) állomány képzését kapta feladatul, szintén 1947 őszén került felállításra SCHICK (SÓLYOM) LÁSZLÓ vezérőrnagy irányításával. A hadosztályok továbbra is kerethadosztályokként működtek tovább, csak a kiegészítő parancsnokságokat alakították át. A haderő létszáma ekkor 20 000 fő körül volt.

Azután az 1947 augusztusi — mára már bizonyítottan manipulált országgyűlési választásokon a kommunisták kerültek hatalomra és megkezdődött a fegyveres erők pártirányítása. A honvédelmi tárca élére a kommunistákkal szoros szövetségben működő parasztpárti VERES Péter került.¹⁵

1947. VIII. 30-ig az úgynevezett „igazoló eljárások” következtében 5 000 olyan tisztet és tábormokot távolítottak el beosztásból, aki korábban a Magyar Királyi Honvédségben szolgált.

1948 elejére megtörtént a teljes körű kommunista hatalomátvétel, és a baloldali pártok egyesülésével 1948 júniusában megalakult a Magyar Dolgozók Pártja (MDP).

1948. II. 18-án Moszkvába magyar politikai és katonai küldöttség érkezett, akik tárgyalást folytattak a szovjet vezérkar vezetőivel a honvédség fejlesztéséről. Ekkor született döntés *szovjet katonai tanácsadók* Magyarországra érkezéséről és magyar tisztek szovjetunióbeli kiképzéséről is.

1948. IX. 8-val a HM élére a LÖWY Hermann (FARKAS Mihályt), a párt politikai bizottságának tagját, főtitkárhelyettest neveztek ki, és létrehoztak egy újabb „különleges feladatokkal” felruházott szervezetet, a *Politikai Főcsoportfőnökséget*, melynek vezetésével egy másik pártkatonát, a volt partizánparancsnokot NÓGRÁDI Sándor altábornagyot bízták meg. Vezérkari főnökké SCHICK (SÓLYOM) László altábornagyot, a honvédség főfelügyelőjévé pedig ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György altábornagyot neveztek ki. A nevelőtiszti intézményt felváltotta a politikai tiszti rendszer. A politikai tisztek képzése a Petőfi Akadémián, a továbbképzésük pedig a Sztálin Akadémián valósult meg.

A szovjet tanácsadók észrevételezték, hogy a főfelügyelőség és a katonai főcsoportfőnökség feladatkörében átfedések vannak, valamint csapatok hatékony vezetésére kezdeményezték fegyvernemi parancsnokságok létrehozását.

Megkezdődött a hadsereg fejlesztésének időszaka, azonban tiszthiány mutatkozott. Ezért 1948-ban a honvédelmi miniszter elrendelte 650 fő régi tisztt, és 1000 tiszthelyettes visszahívását, akiket először a Kossuth Akadémiára vezényelték politikai átnevelésre. A Magyar Néphadsereg 1948 őszétől új szervezetek létrehozását kezdte meg. Elsőként az Országos Légvédelmi Parancsnokság (OLP) alakult meg, amely egyúttal egy új haderőnem, a honi légvédelem megteremtését is jelentette.

A Magyar Néphadsereg (MN) első „különleges” *ejtőernyős alegysége*, az *1. ejtőernyős század*, 1948. VIII. 6-án a került felállításra.

A honvéd vezérkar akkori főnöke SCHICK (SÓLYOM) László altábornagy szükségesnek látta az ejtőernyős fegyvernem újrászervezését. E célból a második világháború után Magyarországon maradt és arra alkalmas ejtőernyős tisztekből és tiszthelyettesekből kiképző keret felállítását rendelte el. Az ejtőernyős század kiképzőkeretének megszervezésébe a honvédség különböző alakulatainál már szolgálatot teljesítő, illetve polgári életből jelentkezett ejtőernyősöket vonták be, akiket a mátyásföldi repülőtéren vontak össze, ami 1948 szeptember első felében meg is történt

A kiképző keret kezdetben négy tisztből és tizenhat tiszthelyettesből állt. Mindannyian a második világháború harc-edzett veteránjai, és számos hadikitüntetés tulajdonosai voltak.

A keret tagjai a mátyásföldi repülőtéren gyülekeztek, majd rövid ott tartózkodás után a szolnoki repülőtérré települtek át.

A „Pilis II.” hadrend 1948. X. 1-jével életbe lépett, melynek keretében a kiképzési főcsoport (KFCS) XI. osztály új hadrendi elemeként Szolnokon, az I. Repülő Kiképző Osztály alárendeltségében megalakult az *I. Önálló Ejtőernyős Század*. A századnál négy fő tisztt, tíz fő tiszthelyettes és három fő tisztes teljesített szolgálatot.¹⁶ A II világháború idején mind a négy tisztt a volt pápai ejtőernyős zászlóaljnál teljesített szolgálatot.

A keret megérkezésekor a szolnoki repülőtéren keletkezett háborús károkat már helyreállították és a parancsnoki, valamint a légénységi, továbbá a nőtlen- tisztt épületek felújítása is elkészült, így az ejtőernyősök elhelyezése már nem jelentett nehézséget. Annál nagyobb gondot jelentett az épületek berendezése, lakhatóvá tétele. A frissen meszelt épületek berendezése, és az elemi feltételek biztosítása is a beérkező ugró állományra várt. Jellemző volt az ejtőernyősök tenni akarására, hogy rendfokozatra való tekintet nélkül, segédkeztek a 120 darab szalmazsák előírás szerinti megtöltésében, és persze az egyéb anyagok csoportosításában és raktározásában is.

A lázas, gyakran éjjeli órákba is belenyúló munkát az indokolta, hogy már október elsején bevonultak az első ejtőernyős jelöltek. A bevonulók nem újoncok voltak, mert más csapatesteknél már mindegyikük részesült alapkiképzésben. Természetesen az orvosi és alkalmassági vizsgán a szabályok szerint már átestek.

A szolnoki ejtőernyős század megszületése után nem sokkal KARSAY István főhadnagyt a Honvédelmi Minisztériumba helyezték, ahol, mint ejtőernyős előadó, valamint összekötő tisztt dolgozott a minisztérium és az alakulat munkáját segítve.

Az ejtőernyős század első parancsnoka GODÓ Ferenc főhadnagy, helyettese pedig SÁRAY Bertalan főhadnagy lett. Ők az általuk korábban elkészített speciális kiképzési terv alapján készítették fel az újoncokat. A kiképzési terv más fegyvernemektől eltérően sokkal több testnevelési elemet, valamint az ejtőernyős ugrással kapcsolatos különleges eszközökön való gyakorlást igényelt. Természetesen nagy gondot fordítottak például az ejtőernyő hajtogatására, kezelésére is.¹⁷

Az 1948 október végén közzétett jelentkezési felhívás eredményeképpen 350 fő sorköteles személy jelentkezett ejtőernyősnek. Az előzetes kiválasztás végrehajtására két bizottság alakult Pécs, Tolna és Várpalota, illetve Budapest, Esztergom és Piliscsaba-tábor székhelyekkel. Az ott kiválasztottakat Mátyásföldön vonták össze, ahol az orvosi és egyéb alkalmassági vizsgák után a több mint 300 fő jelentkezőből 120 fő került besorozásra az ejtőernyős századba.

Az ejtőernyős század teljes létszámmal, azonban ritkán volt a laktanyában. Híradó, aknavető kezelő, és egyéb tanfolyamok, vezénylések miatt gyakorlatilag 80-90 fő ejtőernyős tartózkodott csak egyszerre Szolnokon.

Az ejtőernyős századot alapvetően szovjet fegyverekkel, ejtőernyőkkel szerelték fel. Az ejtőernyősök mellé ellátó, logisztikai részleget nem szerveztek, hanem ezeket feladatokkal egy szomszédos alakulatot bíztak meg.

1948 november első felében megérkezett KISS Zoltán százados, és átvette a század parancsnokságát. Ő már 1938-ban, hadnagy korában is alapító tagja volt a pápai ejtőernyős keretnek. KISS százados volt egyébként a „szakma” elismerten legtapasztaltabb szakértője. Karácsony előtt még kibővült a század három régi tapasztalt ejtőernyőssel. BUKODI Pál hadnagy, BORBÉLY István és DOHÁNYOS Pál is csatlakozott a századhoz. A feszített kiképzési programot csak lelkes, és jó adottságú gondosan válogatott katonákkal lehetett végrehajtani. Közülük később számos jelentős beosztású parancsnok került ki. Így például egy magas beosztású vezérőrnagy is, aki a Zrínyi Akadémia mérnök tanára volt. Összességben nagyon gondosan összeválogatott, tehetséges, rátermett parancsnoki állomány volt.¹⁸

SÁRAY Bertalan főhadnagy az ejtőernyős század parancsnok-helyettese 1919. X. 7-én katonacsaládba született. Az elemi iskola elvégzése után a középiskolai tanulmányait a kőszegi Magyar Királyi Hunyadi Mátyás Reáliskolában végezte, ahol 1938-ban érettségizett. A katonai középiskolából egyenes út vezetett a Ludovika Akadémiára, ahol 1941. VIII. 20-án avatták gyalogos hadnaggyá. Első tiszti beosztását a Magyar Királyi 3. Honvéd Hegyvadász Önálló Zászlóaljnál kezdte meg.

Ahonnan saját kérésére 1942. V. 1-én vonult be Pápára a Magyar Királyi vitéz Bertalan Árpád 1. Honvéd Ejtőernyős Zászlóaljhoz. A tiszti ejtőernyős tanfolyam sikeres elvégzése után a zászlóalj 3. századához osztottak be, szakasz-parancsnoknak. 1942 őszén Budapestre, a Honvéd Központi Testnevelési Intézetbe vezényelték, ahol a testnevelő tanári és vívómeszteri tanfolyamot végeztet. 1944. február elején harctéri tapasztalatok szerzésére, mint főhadnagyot, visszavezényelték az akkor éppen újramozgósított 3. hegyivadász zászlóaljhoz, ahol, mint felderítő tiszt, majd század-parancsnok, és 1945.-től mint, zászlóalj-parancsnok teljesített szolgálatot. A háborút 1945. V. 1-én Ausztriában megmaradt katonáit angol fogságba vezetve — az orosz fogságba esést elkerülve — fejezte be.

1948 nyarán felkérték, hogy vegyen részt az ejtőernyős fegyvernem újjászervezésében, amelynek örömmel tett eleget. 1948. X. 1-én Szolnokon a régi pápai bajtársaival megalakították az 1. Önálló Ejtőernyős Századot. Az 1949. III. 1-én megalakult 1. Önálló Ejtőernyős Zászlóaljnál szakasz-, század- majd 1951. V. 1-től először, az Ejtőernyős Iskola parancsnoki beosztását töltötte be Tapolcán, majd mint ejtőernyős zászlóalj parancsnok Kaposvárott (Taszáron) teljesített szolgálatot 1951. III. 1-ei leszereléséig. Utolsó ugrását 1951. II. 9-én teljesítette. Leszerelése után koholt vádak alapján lefokozták, két évre internálták.

1992-ben rehabilitálták és visszakapta századosi rendfokozatát, korábbi érdemei elismeréseként előléptették alezredekessé. Később meghívták a HM rehabilitációs bizottságába, amelynek munkájában lelkiismeretesen részt vett, munkáját ezredesi előléptetéssel ismerték el.

Az 1990-es évek elején csatlakozott a megalakuló Magyar Veterán Ejtőernyősök Bajtársi Szövetségéhez. 1991. IV. 13-án Veszprémben megalakuló Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetsége első elnökségének a tagjai közé is választották. A Szövetségben, ameddig egészsége engedte aktívan ápolta az ejtőernyős hagyományokat. Tevékenysége elismeréseként a honvédelmi miniszter 2001-ben a Honvédelemért Kitüntető Cím II. osztályát adományozta számára.¹⁹

Az 1945-1948 közötti időszakot értékelve megállapíthatjuk, hogy az 1948 végén alapított 1. Honvéd Ejtőernyős Szá-

zadot kivéve, a magyar honvédség modern értelemben vett „különleges rendeltetésű” alakulatokkal nem rendelkezett, bár a hagyományos katonai feladatoktól eltérő szervezetek (nevelő- és politikai tisztrendszer, katonapolitikai szervezet, határőrség, rádiófelderítő alegység, stb.) létrehozásra kerültek.

Jegyzetek:

- ¹ RAVASZ — SIPOS: 188.p.
- ² Loc.cit.
- ³ Kis: 25.p.
- ⁴ Loc.cit. 34.p.
- ⁵ - GÁSPÁR: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig.* 32-35.p.
  - GÁSPÁR: *A magyar határőrizet változásai 1945-1956.* 27-42.p.
  - GÁSPÁR: *A második világháború utáni magyar határőrizet változásai.*
  - KESERŰ: *A horthysta határőrizeti szervezet felbomlása és a felszabadult Magyarország határőrségének megalakulása.* 89-97.p.
  - KESERŰ: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.*
  - KESERŰ: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szervezeteinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944-1948.*
  - KESERŰ: *A rendvédelmi szervek a második világháború és az azt követő években.* 35-42.p.
  - KESERŰ: *Magyar határőrizet 1945-1957.* 38-41.p.
  - KESERŰ: *A magyar pártállam határőrizete 1945-1956.* 111-128.p.
- ⁶ RAVASZ — SIPOS: op.cit. 189.p.
- ⁷ CSEH: 76.p.
- ⁸ SZÁRAZ: 76.p.
- ⁹ Loc.cit. 123.p.
- ¹⁰ Loc.cit. 285.p.
- ¹¹ Az öt fős bizottság tagjai voltak: ROSENFELD (RÁKOSI) Mátyás, LÖWY Hermann (FARKAS Mihály), SINGER (GERŐ) Ernő, RAJK László és ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György.
- ¹² SZÁRAZ: op.cit. 288.p.
- ¹³ A koncepciók perben ÖSTERREICHER (PÁLFFY) György mellett vádlottként szerepeltek: HORVÁTH Ottó, KORONDI Béla, NÉMETH Dezső és NAGY Pál.
SZÁRAZ: op.cit. 290.p.
- ¹⁴ MUCS: 22.p.
- ¹⁵ Loc.cit. 23.p.

¹⁶ A keret tisztjei voltak: KISS Zoltán százados, GODÓ Ferenc főhadnagy, KARSAY István főhadnagy, SÁRAY Bertalan főhadnagy. A keret tiszthelyettesi állományába tartoztak: CSORDÁS Károly, G. SZABÓ Ferenc, MAGYAR Miklós, SZIKLAI Mátyás, TAKÁCS Ferenc törzsőrmester, TÓTH Jenő törzsőrmester, MAGYAR András őrmester, PADOS Ferenc őrmester, SIPOS Lajos őrmester, TROMBITÁS Sándor őrmester. A keretben tisztesként teljesíttek szolgálatot: PÓCSFÖLDI Ferenc szakaszvezető, SZÖNYI István szakaszvezető, CSERNYUS Imre tizedes.

SÁRAY: 81.p.

¹⁷ Loc.cit.

¹⁸ Loc.cit. 83.p.

¹⁹ BODA — RUSZIN: 174.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések oldása):

MONOGRÁFIÁK, ÉS KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BODA — RUSZIN — BODA József — RUSZIN Romulusz: *Levegőből harcba. A magyar katonai ejtőernyőzés története és változó feladatrendszere.* Budapest, 2012, Zrínyi Kiadó. 186 p. HU-ISBN 978 963 32 7536 8. /Katonák békében és misszióban, 3./ HU-ISSN 2063-3106.
- (19.;)
- KESERŰ István: *A felszabadult Magyarország rendőri és határőrizeti szervezeteinek megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában 1944-1948.* Budapest, 1987, Rendőrtisztví Főiskola.
- (5.;)
- KIS — KIS András: *A 6. hadosztály.* 25.p. Budapest, 1977, Zrínyi Katonai Kiadó. 87.p. HU-ISBN 963 77 0195 8.
- (3.;4.;)
- MUCS — MUCS Sándor: *Politika és hadsereg Magyarországon 1944-1948.* Budapest, 1985, Zrínyi Katonai Kiadó - Kossuth Könyvkiadó. 226 p. HU-ISSN 963 32 6171 6.
- (14.;15.;)
- SZÁRAZ — SZÁRAZ György: *A tábornok.* Magvető Kiadó, Budapest, 1984, Magvető. 474 p. HU-ISBN 963 14 0478 1.
- (8.;9.;10.;12.;13.;)

TANULMÁNYOK

- CSEH (7.;) — CSEH Gergő Bendegúz: *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlata, 1945-1990.* 73-89.p. In: *Trezor I. A Történeti Hivatal évkönyve.* Budapest, 1999, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. 312 p. HU-ISSN 1585-3993.
- GÁSPÁR: A magyar határőrizet változásai 1945-1956. (5.;) — GÁSPÁR László: A magyar határőrizet változásai 1945-1956. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 27-42.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- GÁSPÁR: A második világháború utáni magyar határőrizet változásai. (5.;) — GÁSPÁR László: A második világháború utáni magyar határőrizet változásai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 25.sz.32-52.p. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3. Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- KESERŰ: A horthysta határőrizeti szervezet felbomlása és a felszabadult Magyarország határőrségének megalakulása. (5.;) — KESERŰ István: A horthysta határőrizeti szervezet felbomlása és a felszabadult Magyarország határőrségének megalakulása. *Honvédelem*, XXVI.évf. (1975) 5.sz. 89-97.p. HU-ISSN —
- KESERŰ: A rendvédelmi szervek a második világháború és az azt követő években. (5.;) — KESERŰ István: A rendvédelmi szervek a második világháború és az azt követő években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* II.évf. (1992) 3.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi

változata 1991. november 19-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*Tradíció és korszerűség*” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

KESERŰ István: Magyar határőrizet 1945-1957. (5. ;) — KESERŰ István: Magyar határőrizet 1945-1957. *Határőrségi tanulmányok*, V.évf. (1997) 1.sz. 38-41.p. HU-ISSN —

KESERŰ: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956. (5. ;) — KESERŰ István: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, HU-ISSN 1216-6774. XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 111-128.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SÁRAY (16.;17.;18. ;) — SÁRAY Bertalan: A katonai ejtőernyőzés újjászületése és története 1954-ig. 81-91.p. In: BODA József — RUSZIN Romulusz: *Levegőből harcba. A magyar katonai ejtőernyőzés története és változó feladatrendszere*. Budapest, 2012, Zrínyi Kiadó. 186 p. HU-ISBN 978 963 32 7536 8. /Katonák békében és misszióban, 3./ HU-ISSN 2063-3106.

KÉZIRATOK

GÁSPÁR: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig.* (5. ;) — GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig.* Hadtudományi Kandidátusi Értekezés. (MTA) Kézirat. Budapest, 1996. 190 p. +46 melléklet.

KESERŰ: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.* (5.;)

— KESERŰ István: *A határőrség megalakulása és tevékenysége a népi demokratikus forradalom időszakában.* Kandidátusi értekezés (MTA-TMB). Kézirat. Budapest, 1985.

LEXIKONOK

RAVASZ — SIPOS
(1.;2.;6.;)

— RAVASZ István — SIPOS Péter (szerk.): *Magyarország a második világháborúban.* Lexikon A-Zs. Budapest, 1996, Hadtörténelmi Intézet és Múzeum – Hadtudományi Társaság - PETIT REAL Könyvkiadó. 584 p. HU-ISBN 963 85 4115 6.

Mellékletek jegyzéke:

I.sz. melléklet

A gyalogos hadosztály szervezeti felépítése.

II.sz. melléklet

A Honvéd Határőrség Szervezeti felépítése 1945.

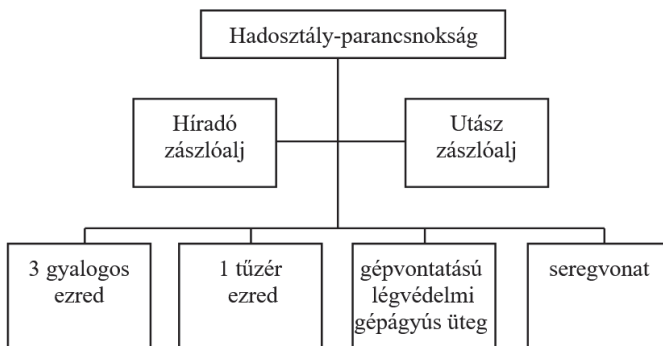
III.sz. melléklet

A Honvéd Határőrség diszlokációja 1945.

I.sz. melléklet

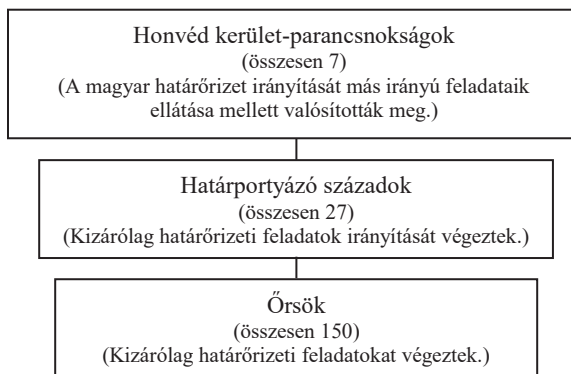
A gyalogos hadosztály szervezeti felépítése.

Forrás ! KIS András: *A 6. hadosztály*. 25.p. Budapest, 1977, Zrínyi Katonai Kiadó. 87.p. HU-ISBN 963 77 0195 8.

II.sz. melléklet

A Honvéd Határőrség szervezeti felépítése 1945.

Forrás ! GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységeiben ható elvek érvényesülése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig*. 32-35.p. Hadtudományi Kandidátusi Értekezés. (MTA) Kézirat. Budapest, 1996. 190 p. +46 melléklet.

A Honvéd Határőrség diszlokációja 1945.

Forrás! GÁSPÁR László: *A magyar határőrség szolgálati tevékenységében ható elvek érvényesítése és változásai 1945-től az 1980-as évek végéig*. 4.sz. melléklet. Hadtudományi Kandidátusi Értekezés. (MTA) Kézirat. Budapest, 1996. 190 p. +46 melléklet.